

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Tárgy: A szabályszerű idézés feltételei teljesülésének megítélése

Ügyszám: SzJSzT – 36/22.

A Megkereső által feltett kérdések:

1. **Állapítsa meg a Szakértői Testület, hogy a Kérelmezett a 2014. évben megvédett akadémiai doktori értekezésének 52-67., 94-100.; 164. es 159. oldala mennyiben mutat hasonlóságot Kérelmező 2009. évben megvédett doktori (PhD) értekezés 40-59.; 32-39.; 38. es 59-62. oldalaival, az ott rögzített megállapításokkal, ábrákkal? Megállapítható-e, hogy a sérelmezett részekben Kérelmezett idézte a Kérelmező doktori értekezésének megjelölt részét? S amennyiben a hasonlóság, egyezőség fennáll, úgy a Kérelmező szerzői jogának megsértése megállapítható-e?**
2. **Kérjük, hogy egyéb észrevételeit, megállapításait a Szakértői Testület kérdés nélkül is tegye meg.**

Az eljáró tanács szakvéleménye:

I. A TÉNYÁLLÁS RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

A Kérelmező álláspontja szerint Kérelmezett 2014-ben megvédett akadémiai doktori értekezésében (a továbbiakban: **Kérelmezetti mű**) számos rész megegyezik az ő, 2009. évben megvédett doktori (PhD) értekezésével (a továbbiakban: **Kérelmezői mű**) mind szövegében, mind a Kérelmező által készített ábrák, fényképek vonatkozásában. A doktori értekezésben a Kérelmező doktori értekezése semmilyen formában nem került feltüntetésre. A Kérelmezett a Kérelmező doktori témavezetője volt, közös kutatásaikról – más alkotókkal – együtt jegyzett korábbi publikációkkal is rendelkeznek.

II. FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az idézés mint szabad felhasználás egyik konjunktív feltétele, hogy annak során a *forrást, valamint a szerzőt meg kell jelölni*. Amennyiben ez a feltétel nem teljesül, nem „szabálytalan idézésről” van szó, hanem egy másik mű többszörözéssel történő felhasználásáról, szolgai átvételéről. A szerzői jogi jogosult és a felhasználó között fennálló szakmai, akár „felügyeleti viszony” keretében *közösen folytatott kutatás* önmagában nem pótolja a felhasználáshoz szükséges engedélyt, és – tudományterülettől függetlenül – szerzőtárrsá sem teszi a kutatási együttműködés tagjait, hiszen az alkotás szerzője az, aki a művet megalkotta.

III. AZ ELJÁRÓ TANÁCS VÁLASZAI A FELTETT KÉRDÉSEKRE

1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 1. § (2) bekezdése értelmében szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy a törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Fontos kiemelni, hogy bár a szerzői jogi védelem bizonyos kérdések megítélésakor igazodik az adott műfajhoz (pl. az alkotói mozgástér, vagy a névfeltüntetés megfelelőségének vizsgálata tekintetében), a szerzői jog szerzősége és felhasználásra vonatkozó szabályait egy adott tudományterület sajátosságai, szokásai önmagukban nem változtat(hat)ják meg.

1.1. A védelem tudományos művek esetében sem a műben tett megállapításokra, kutatási eredményekre vonatkozik, hanem azok kifejeződésére. A szerzői jogi védelem ugyanis – az Sztj. 1. § (3) bekezdése alapján – az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. Ennek megfelelően a szerzői jog nem zárja ki, hogy két, azonos kutatási területen létrejött mű ugyanazokat a megállapításokat tartalmazza, vagy akár ugyanazokra a kutatásokra, adatokra épüljön. A jelen esetben azonban az eljáró tanács álláspontja szerint a megjelölt részek tekintetében nem pusztán erről van szó.

A 2014-ben megvédett akadémiai doktori értekezés (Kérelmezetti mű) **52-67. oldalai** a 2009-es doktori értekezés (Kérelmezői mű) 40-59. oldalain található szöveggel szinte teljesen egyező. Ugyan a Kérelmezői műnek nem minden sora jelenik meg a Kérelmezetti műben, azonban a Kérelmezetti műben lévő soroknak szinte mindegyike teljesen azonos formában található meg a Kérelmezői műben. Csupán a Kérelmezetti mű 5.3.1. alfejezet első bekezdésének végén, és második bekezdésében van összesen négy sort érintő, kisebb, lényegi változást nem eredményező eltérés, valamint az 5.3.2.6. és az 5.3.2.7. alcímekben, és még a fennmaradó oldalakon összesen nyolc sorban van egy-egy szó eltérés, vagy kisebb sorrendeltérés. A 7 ábra és a 14 kép teljesen azonos.

A Kérelmezetti mű **94-100.** oldalai ugyancsak azonos szöveget tartalmaznak a Kérelmezői mű 32-38. oldalain találhatóval, szerzői jogi szempontból nem releváns különbségek mellett (az 5.7. alcím nem teljesen azonos, a 94. oldalon „Módszer” és nem „Módszerek” szerepel, a 94. oldalon van egy beszúrt plusz mondat, a Kérelmezői műben néhány sor található, amelyek nem jelennek meg a Kérelmezetti műben az adott oldalakról).

A Kérelmezetti mű **164.** oldalán összesen 19 sor a Kérelmezői mű 38-39. oldalán található mondatokból áll, ugyancsak néhány kisebb eltéréssel.

A Kérelmezetti mű **159.** oldalán 17 – nem egybefüggő – olyan sor van, amelyek a Kérelmezői mű 59-62. oldalain is megtalálható mondatokból áll, szintén néhány eltérés mellett.

1.2. Az idézés az egyik legtöbbször használt szabad felhasználás a tudományos művek esetében. Az Sztj. 34. § (1) bekezdése szerint egy mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti. Ahhoz, hogy egy felhasználás az idézés esetköre alá tartozhasson, és így szabad felhasználásnak minősülhessen, több *konjunktív* feltételnek is meg kell felelnie.

Idézni már nyilvánosságra hozott *műrészletet* lehet. Az eljáró tanács rendelkezésére álló dokumentumok alapján az állapítható meg, hogy ez a kritérium teljesül, a Kérelmezői mű már nyilvánosságra hozott szerzői műnek minősül.

Az *átvevő mű* maga is önálló alkotás kell, hogy legyen. Az eljáró tanács rendelkezésére álló dokumentumok alapján az állapítható meg, hogy ez a kritérium ugyancsak teljesül, a Kérelmezetti mű is egy önálló (szerzői) műnek minősül.

Az idézés az *eredeti műhöz híven* törtéhet meg. Ahogyan az 1.1. pontban kifejtésre került, ez a kritérium teljesül, a néhány helyen kihagyott mondat, tagmondat sem torzító jellegű.

Idézni csak az átvevő mű *célja által indokolt terjedelemben* lehet. Ami a *célhoz kötöttséget* illeti, „a felhasználói műalkotásban szerves egységet kell képeznie az egészszel, ugyanakkor mégis el kell különülnie attól, hiszen azt a célt szolgálja, hogy ráerősítsen az átvevő mű megfogalmazásaira.”¹ A jelen esetben a több oldalnyi szöveg szó szerinti átvétele nem csak az indokolt terjedelemben vonatkozó kitélt sérti, de „alapvetően ellentmond a jogszabálynak azzal az általános irányelvnek tekinthető rendelkezésével, amely szerint a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok kiterjesztően nem értelmezhetők [Sztj. 33. § (3) bekezdés].”² Az idézésnek számos célja

¹ SZJSZT-25/2006. Idézés esetén forrás megjelölése.

² SZJSZT-9/2003. Kiadványok és kéziratok jogosulatlan felhasználása; az idézés és átvétel szabályai. „A fentiekből következően tudományos ismeretterjesztő műben sem lehet olyan terjedelemben idézni, hogy az pótolhassa a jogositott kiadványok beszerzését.”

lehet,³ például az átvevő mű szerzője saját mondanivalójának alátámasztása, annak igazolása, vagy éppen kritikai szándék, továbbá magyarázatként is használható, vagy az átvett részhez is fűzhető magyarázat.⁴ Az eljáró tanács álláspontja szerint a kérdéses szövegrészek túlmutatnak a saját mondanivaló alátámasztására szolgáló átvétel célján. Ami a *terjedelmet* illeti, az átvevő mű 223 oldalából összesen nagyjából 24 oldal érintett az átvétellel, ami a Kérelmezetti műnek hozzávetőlegesen a 10%-át teszi ki, a Kérelmezői műnek viszont nagyjából 40%-át érinti az átvétel (hozzátéve, hogy nem valamennyi mondat került átvételre az érintett részekből, és az azonos elemek között vannak olyan ábrák is, amelyek nem állnak szerzői jogi védelem alatt, ld. bővebben az 1.3. pontban, így az oldalakban történő számítás alapján nem juthatunk pontos eredményre). Ahogyan arra a szerzői jogi nagykommentár felhívja a figyelmet, „az átvett részlet megengedhető terjedelme az átvevő mű jellegéhez és az idézési célhoz igazodik. Nem feltétlenül igazodik az idézett mű terjedelméhez .... Tudományos műveknél hosszabb részek idézése is indokolt lehet...”.⁵

Ugyancsak konjunktív feltétele az idézésnek, hogy annak során a *forrást, valamint a szerzőt meg kell jelölni*. Ez a kritérium egyértelműen nem teljesült, a Kérelmezői műre sem az átvett szövegrészeknél (a tudományos műveknél bevett hivatkozási formában), sem az irodalomjegyzékben nem történik utalás. Ugyan az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott dokumentumok szerint a Kérelmezetti mű szerzője arra hivatkozik, hogy az irodalomjegyzékben és a saját cikkeit összefoglaló külön jegyzékben rögzítette az „idegen forrásokat”, ez azonban nem tekinthető úgy, hogy az átvett részek tekintetében megjelölte volna azok forrását, szerzőjét. Ahogyan az SZJSZT egy korábbi szakvéleményében utal rá, még videók esetében sem elegendő a mű végén felsorolni a forrásokat: „bár a forrás feltüntetésének minden esetben a felhasználáshoz kell igazodnia, ez még a videókban felhasznált rövid terjedelmű művek esetében sem eredményezheti azt, hogy elegendő lenne a videó végén felsorolni, honnan vett át anyagokat a videó készítője. A forrásra vonatkozó rövid megjelölésnek minden egyes felhasznált műsorrészletnél szerepelnie kellene.”⁶ Tudományos művek esetében ez ugyancsak irányadó kell, hogy legyen, sőt, itt az idézés hűségének és a forrás visszakereshetőségének az ellenőrizhetősége is kiemelt szempont.⁷ Az eljáró tanács hozzáteszi, hogy a Kérelmezői művet mint forrást és annak szerzőjét a Kérelmezetti mű irodalomjegyzéke sem tartalmazza, arra semmilyen utalás nem történik a Kérelmezetti műben, sem az azonos részeknél, sem a mű végén.

Tekintve tehát, hogy az idézés valamennyi kritériuma nem teljesült, az állapítható meg, hogy a Kérelmezetti mű szerzője *nem idézte* a Kérelmezői művet.

1.3. Mivel annak megállapítására, hogy a Kérelmező szerzői joga megsértésre került-e, az eljáró tanácsnak nincs hatásköre – az a bíróság hatáskörébe tartozik –, a harmadik alkérdés körében azt vizsgálja meg, hogy történt-e releváns felhasználás.

A két mű közötti pusztán hasonlóság önmagában nem minősülne szerzői jogi felhasználásnak, ahogyan azonban az az 1.1. pontban kifejtésre került, a Kérelmezetti mű a megjelölt *szövegrészekre* nézve a Kérelmezői mű többszörözésének minősül. Az érintett szövegek ugyan szükségszerűen tartalmaznak olyan mondatokat, sorokat, fejezetcímeket, amelyek egyéni, eredeti jelleggel nem bírnak, a Kérelmezetti mű azonban nem csupán ilyen elemek tekintetében mutat azonosságot. A tudományos adatok és módszerek pusztán ismertetésén túl – az ebből fakadó szűk mozgástér ellenére is – megjelenik a Kérelmezői műben az alkotó jellegű hozzájárulás, a

³ „Az idézés fő jellemzője, hogy egy, a szerzőtől eltérő felhasználó használ fel egy művet, vagy használja fel általánosabb jelleggel egy mű kivonatát abból a célból, hogy illusztráljon egy állítást, alátámasszon egy véleményt vagy intellektuális szembeállítást tegyen lehetségessé e mű és az említett felhasználó állítása között.” C-516/17. A Spiegel Online GmbH kontra Volker Beck ügyben 2019. július 29-én hozott ítélet, 78. pont.

⁴ SZJSZT-05/20. Szabad felhasználás lehetősége műsorrészletek felhasználása esetén.

⁵ GYERTYÁNFY Péter (szerk.) – LEGEZA Dénes (szerkesztő-lektor): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. (a továbbiakban: Nagykommentár) 269. o.

⁶ SZJSZT-05/20. Szabad felhasználás lehetősége műsorrészletek felhasználása esetén.

⁷ Nagykommentár i. m. 270. o.

mondatok szövedéke, a szövegekészítés és a gondolatok kifejeződése alapján egyértelműen egyéni, eredeti tudományos műről van szó, és a Kérelmezetti mű ezeket az egyéni, eredeti jellegű szövegrészeket vette át.

Az érintett oldalakon található szöveghez készített ábrák viszont olyan szemléltetésnek minősülnek, amelyek pusztán az adatok ismertetését jelentik, egyéni, eredeti jelleg nem tükröződik bennük. A puszta információt – még akkor sem, ha az ahhoz való hozzáférés jelentős erőfeszítést igényelt – a szerzői jog nem védi, és az eljáró tanács álláspontja szerint a Kérelmezői műben szereplő, és a Kérelmezetti műbe azonosan átvett 7 grafikon vizuális elemei nem mutatnak elegendő mértékű egyéni, eredeti jelleget a szerzői jogi védelem fennállásának megállapíthatóságához.⁸ Így azok Kérelmezetti műben történő használata nem tekinthető szerzői jogi értelemben vett felhasználásnak.

A 14 kép vonatkozásában a rendelkezésre álló dokumentumok alapján az eljáró tanács arra a következtetésre jutott, hogy bár esetükben az egyéni, eredeti jelleg meglehetősen fogalmilag nem kizárt, de a műtárgyfotókhoz hasonlóan ezen – „adott esetben jelentős és jó minőségű munkát és szakértelmet igénylő”⁹ – felvételek esetében vélhetően nem állt rendelkezésre kellő alkotói mozgástér. Tipikusan a „rögzítési technika sem hagy teret megkülönböztetésre alkalmas variációs lehetőségeknek, így az egyéni-eredeti jelleg ez esetekben – fotótechnikailag bármilyen tökéletesen kivitelezett, minőségi munkáról is van szó – fogalmilag kizárt.”¹⁰ Amennyiben a kutatónak – az eljáró tanács által a dokumentumokból meg nem ismerhető okokból – a képek készítése során volt legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, akkor nincs kizárva, hogy egyéni, eredeti jellegű műnek minősüljenek a szűk mozgástér ellenére is (de önmagában pl. a képek szemléltetése érdekében azokra beszűrt nyilak nem merítik ki ezt a követelményt).

Tekintve, hogy az 1.2. pontban kifejtettek szerint az idézés mint szabad felhasználás nem valósult meg, így az 1.1. pontban megjelölt szövegrészek és az esetlegesen egyéni, eredeti jellegű képek tekintetében a felhasználás csak akkor jogszerű, ha a Kérelmezetti mű szerzője felhasználási engedéllyel rendelkezik, vagy ha a felhasználás más szabad felhasználási lehetőség keretében történik, vagy arra egyéb okból jogosult.

Az eljáró tanács rendelkezésére álló dokumentumok szerint a felhasználást lehetővé tevő engedélyt a Kérelmezetti mű szerzője nem kapott, illetve más szabad felhasználási lehetőség sem merült fel. Arra hivatkozik ugyanakkor, hogy a felhasználásra egyéb okból jogosult volt:

- a) engedélyre nem volt szüksége, mert a Kérelmezői műben szereplő, átvett részeknek maga is jogosultja, hiszen az azokban szereplő megállapítások, módszerek, eredmények létrehozatalában a Kérelmezői mű szerzőjével fennálló szakmai felügyeleti viszonya alapján maga is alkotóként vett részt;
- b) az az érv is megtalálható a dokumentumokban, hogy a többszörözött részek a Kérelmezői mű szerzőjével közös korábbi műveiből származnak, azaz valójában önidézésről van szó.

Ad a) Az eljáró tanács hangsúlyozza, hogy önmagában amiatt, hogy közös munka keretében zajlott a kutatás, az az alapján elért eredménynek *a csapat valamelyik tagja által létrehozott*, egyéni, eredeti jellegű műve nem válik közös művé a kutatásban részt vevőkkel. Tekintve, hogy a szerzői jog nem védi magukat a kutatási eredményeket, a módszert vagy az elért – ettől függetlenül kétségtelenül komoly szellemi teljesítményt igénylő – megállapításokat, az ezekben való közreműködés még nem teszi szerzőtárssá az eredmények, megállapítások alapján készített mű alkotójával. Különösen nem vezethet ilyen eredményre önmagában a szakmai felügyeleti viszony.

Annak természetesen nincs akadálya, hogy az adott kutatásban résztvevők maguk is – sőt, akár a rajtuk kívül álló személyek is – hasznosítsák a kutatási eredményeket, de ilyenkor saját egyéni, eredeti jellegű mű létrehozása lehet csak jogszerű (a felhasználási engedély megszerzésén,

⁸ Ld. az SZJSZT hasonló kérdésben megfogalmazott szakvéleményét: SZJSZT-34/20. Infografika átdolgozása.

⁹ Nagykommentár 451-452. o.

¹⁰ Uo.

illetve a szabad felhasználás esetkörein túl). Egy adott intézmény keretében zajló csapatmunka a vagyoni jogokra valóban komoly hatással lehet. Ahogyan arra az Alkotmánybíróság kitér: a „hallgató a kötelezettsége teljesítésével összefüggésben előállított dolgot (művet) a képzés során szerzett ismereteit hasznosítva, nem önállóan, hanem az intézmény oktatóinak segítségével, közreműködésével, szakmai irányításával, útmutatásával és felügyeletével készíti el. Ebből következően az alkotási folyamatban a hallgató nem egyedül van jelen, hanem abban – az oktatóval való együttműködés, a képzés személyi és tárgyi feltételeinek biztosítása révén – a felsőoktatási intézmény is komoly szerepet vállal. Az elkészült alkotások lényegében a hallgató, az oktatók és az intézmény közösen kivitelezett, létrehozott műveinek tekinthetők.”¹¹ A jelen ügyben is fennállhat ilyen, vagy hasonló együttműködés, azonban ez mindössze azt jelenti, hogy „az oktató szakmai irányítása alatt álló műhelymunka során, annak eredményeként elkészült alkotáson fennálló vagyoni jogok és törvényes érdekek a hallgató és az intézmény között megosztásra kerüljenek”.¹² Ez különösen lényeges lehet az intézmény eszközei segítségével készített fotók esetében. Azaz a törvény, az adott intézmény szellemi tulajdonkezelési szabályzata, valamint a felek között létrejött megállapodások alapján ilyenkor átszállhatnak a műre nézve fennálló vagyoni jogok az intézményre. Ez viszont semmiképpen nem teszi *szertőrárssá* az oktatót, vagy az együttműködés más tagjait. Az alkotás szerzője továbbra is az, aki a művet megalkotta [Szjt. 4. § (1) bek.]. Ezen sem a vagyoni jogok esetleges átszállása nem változtat (amint azt az idézett AB határozat is megerősíti, az átszállás a szerző személyéhez fűződő jogait sem érinti), sem egyes tudományterületi „szokások, sajátosságok”.

Az eljáró tanács a szerzőség vélelméből indult ki a fent leírtak során. Az Szjt. 94/B. § (1) bekezdése szerint az ellenkező bizonyításáig azt kell szerzőnek tekinteni, akinek a nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették. A Kérelmezői mű szerzője ezen vélelem alapján a címlapon feltüntetett személy. Ez a vélelem ugyan megdönthető, ám az eljáró tanács rendelkezésére álló dokumentumok alapján erre nem került sor.

Ad b) A dokumentumok között több utalás történik olyan korábbi mű(vek)re, amely(ek) még a Kérelmezői mű születése előtt keletkezett/keletkeztek, és ugyancsak tartalmazza/tartalmazzák az 1.1. pontban bemutatott, a Kérelmezetti műbe átvett részeket (tehát nem hasonló megállapításokat, hanem a Kérelmezői műben kifejeződött, a jelen ügyben érintett egyéni, eredeti műrészleteket). Maguk a művek is tesznek így is érthető utalást (bár a többes szám első személyű megfogalmazás stílári megoldás is lehet, nem csak egy korábbi tanulmányból való átvétel). Ahogyan arra az eljáró tanács már többször utalt, a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999 (XI.3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: SZJSZTr.) 8. § (1) bekezdésének a rendelkezése szerint: „*A Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást (...)*”. A dokumentumok között viszont ilyen korábbi közös művek nem voltak fellelhetők.

Az eljáró tanács hozzáteszi, hogy még ha az érintett, a Kérelmezetti műben többszörözéssel felhasznált műrészletek valóban egy ilyen korábbi közös műből is származnának, az még ugyancsak nem tenné a Kérelmezetti műben történő felhasználásukat jogszerűvé. Az Szjt. 5. § (1) bekezdése szerint több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat. Ilyenkor a közös mű egészére nézve fennálló jogokat együttesen gyakorolhatják, azaz a mű valamelyik szerzőtárs általi felhasználásához is szükséges lenne a többi szerző engedélyének beszerzése.

---

¹¹ 664/B/2009. AB határozat a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 48. § (2) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról.

¹² Uo.

2. Az eljáró tanácsnak a feltett kérdések kapcsán egyéb észrevétele nincs, megjegyzi azonban, hogy az engedély nélküli felhasználás megtörténte szempontjából az átvevő mű szerzőjének szándéka vagy jóakarata szerzői jogilag irreleváns.

2023. január 18.

Dr. Mezei Péter
a tanács elnöke sk.

Dr. Pogácsás Anett
a tanács előadó tagja sk.

Érsek Nándor
a tanács szavazó tagja sk.

I.